

MEHMET KAPLAN'DAN İSMAİL PARLATIR'A MEKTUPLAR

İnci Enginün*

MEHMET KAPLAN'S LETTERS TO İSMAİL PARLATIR

Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın öğrencileri ve gençlerle yakından ilgilenmesi onun hocalık hayatının en dikkate değer yönüdür denebilir. Gençlerin yetişmesiyle yakından ilgilenir. Kendisine mektup yazanlara, daima cevap verir. Aşağıdaki mektuplar 1986'da ölen Mehmet Kaplan'ın Prof. Dr. İsmail Parlatır'a 1981-1986 arası yazmış olduğu son mektuplarıdır. Bazıları tebrikler veya sadece teşekkür amaçlı olmakla birlikte onun, öğrencilerini nasıl teşvik ettiğini, meslektaşlarının yazılarını okuduğunu ve onlarla ilgili düşüncelerini de bildirdiğini göstermektedir. Mektupların ifşa ettiği bir başka nokta ise İsmail Parlatır ile hazırlamayı düşündüğü bir antoloji projesidir. Bu ne tür bir antoloji idi bilmiyoruz. Mamafih Mehmet Kaplan sürekli planlar yapar, gençlerin yolunu çok kolaylaştıran tavsiyelerde bulunurdu. Bu konuda bilgisine baş vurdüğüm İsmail Parlatır şu cevabı verdi: "Allah rahmet eylesin, hoca ile Ankara'ya her gelişinde Sakarya'da Gül Palas'ta buluşur, çalışmalar hakkında konuşurduk. Ben *Tevfik Fikret'in Dil ve Edebiyat Yazıları*'ni hazırlarken sık sık onun görüşlerini alıyordum. Bu çalışma onun çok hoşuna gitmiş ve ilgilenmişti. Özellikle 'Musahabe-i Edebiyye'lerin tam ve eksiksiz tespiti onu memnun ediyordu. Bir de Fikret'in mensur-şiir tarzındaki yazıları çok ilgisini çekmişti. 'Servet-i Fünun dönemi yazarlarının bu tür yazılarını toplayalım İsmail' derdi. Biliyorsunuz Servet-i Fünuncuların çoğu 'Musahabe-i Edebiyye' yazmıştı. Ne yazık ki hoca ile bu düşüncemizi gerçekleştiremedik. Ömrü vefa etmedi. Hatta benim *Tevfik Fikret'in Dil ve Edebiyat Yazıları*'ni bile göremedi. Ancak kitabın planı ve müsveddeleri üzerinde çok konuşmuştuk, o bile benim için bir kazançtı."

İsmail Parlatır, aşağıdaki mektuplardan 10 Nisan 1983 tarihli olanını daha önce

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Emekli Öğretim Üyesi.

neşretmiş ve 1982 yılında Prof. Dr. Hasan Eren başkanlığında Millî Eğitim Bakanlığı adına hazırlanacak *Türkçe Sözlük* neşri projesinden çok memnun olmuş ve bu konudaki görüşlerini de nakletmiştir.

İsmail Parlatur'ın kısa bir alıntı yaptığı 12 Şubat 1985 tarihli mektubu elde yoktur. Ancak imla konusundaki görüşlerini ifade eden bu önemli paragrafı almakla yetiniyoruz:

“Ben imlada ve lügatte birlik taraftarıyım. Yalnız herkesin aynı kurallara uyması şartı ile. Bu da herkesin kabul edeceği bir imla lügati ve bir sözlük ile olur. Dört bağlı kuruluşun bilim kurulları bu iki lügati benimser ve Yüksek Kurulun tasdikinden çıkarsa onları Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı da kabul eder, böylece ‘resmî yazı dili’ bir çeki-düzene girer... Bugün herkes imlayı da, lügati de kendi keyfine göre kullanıyor. Dört bağlı kuruluşun neşriyatı ortada. Dil Kurumu nedense bu iki lügati hazırlamakta gecikiyor, anarşi de devam ediyor.”¹

Elindeki mektupları neşretmemiz için gönderen ve istediğimiz açıklamaları yapan Prof. Dr. İsmail Parlatur'a teşekkür ederken, merhum hocamızı da saygıyla anıyoruz.

*

18 Aralık 1981

Değerli kardeşim İsmail Parlatur,

Göndermek lütfunda bulunduğun *Türkoloji Dergisi*'ni ve *Nesteren* üzerine Hâmid'in mektubu yazını aldım.² Çok teşekkür ederim. *Nesteren* üzerine olan münakaşa beni çok ilgilendirdi. Edebî eserde güzellik büyük nispette retoriğe, yani ifade vasıtalarına bağlı. Hâmid kendisini bir “ilham” şairi gibi göstermekle beraber, dil, vezin, kafiye gibi konuları, en ince teferruatına kadar düşünüyor. Mektubu bu bakımdan beni çok ilgilendirdi.

Senin Rezaizade kitabı ne zaman basılacak? Kültür Bakanlığı'nda ben müdafaa ettiğim hâlde –maalesef– bazı istisnalar hariç, akademik eserleri basmıyor. Halbuki ilim bunlarla ilerliyor. Bunun bir çaresini bulmalı. Tezini merak ediyorum. Varsa bir nüsha göndermen mümkün mü?

Ekrem edebiyat tarihimiz bakımından önemli bir adam. Evrakı arasında basılmamış başka yazıları varsa onları da neşret. İmkân bulursan şiirlerini de bir kitapta topla.

Türk edebiyatına ait başlıca yazıların eserlerini külliyat hâlinde neşretmedikçe edebiyat tarihini tesis edemeyiz. Bu da bir ilmî akademi işi.

Sana çalışmalarında başarılar dilerim. Yeni yılın kutlu olsun.

Mehmet Kaplan

¹ İsmail Parlatur, “Mehmet Kaplan ve Kültür”, *Mehmet Kaplan İçin*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1988, s. 186.

² İsmail Parlatur, “Nesteren Üzerine Hâmit-Ekrem Yazışması”, *Türkoloji Dergisi*, C. VII/1, s. 123-163.

6 Ekim 1982

Değerli kardeşim İsmail Parlatır,

Sana uçak kartımı³ gönderiyorum Banka hesabı numaram kartta yazılı. Muhasabeciye verirsin.

İlgine çok teşekkür ederim. Lügat işi çok önemli. Sayın Hasan Eren'le konuştuk. Böyle bir lügat hazırlanmasına çok sevindim. Bizim hazırladığımız *Atatürk Devri* yazarlarına ait 6 ciltlik antolojiyi de tararsanız iyi olur

Bizim burada yaptırdığımız eser lügatlerini de vereceğim. Prof. Dr Hasibe Mazıoğlu'na kitapları taranacak yazarların bir listesini verdim. Kelimeler herkesçe değeri kabul edilen eserlere dayanmalı ve güzel cümlelerden güç almalıdır. Kelimelere ışık veren metindir.

Hasan Eren Bey'in ve senin bu işi almanıza sevindim.

Başarılar diler, sevgiler yollarım.

Prof. Dr. M. Kaplan

*

18 Ekim 1982

Değerli kardeşim Parlatır,

Mektubunu aldım. İlgine teşekkür ederim. Hazırlayacağınız lügat bence Türk kültürünü kurtaracaktır, onun tesiri seçeceğimiz mısraların güzelliğine bağlı. Bir kelimeyi güzel mısra kurtarır. Hasan Bey nasıl düşünüyor bilmem ama, bu lügatın özelliği, değeri herkesçe kabul edilen yazarların eserlerine dayanmasıdır, bence. Yoksa bir yığın lügat var, onların tekrarı olacaksa emeğiniz boşuna.

Bu lügat sadece lise öğrencisinin değil, kültürlü her Türkün işine yaramalıdır.

Ben 27 Ekim Cuma günü uçakla Ankara'ya geleceğim. Gülpalas'da kalıyorum. Öğlene doğru orada olurum. Size iki lügat getiriyorum. Orhan Veli ile Mehmet Emin'in *Türkçe Şiirleri*'nin Lügatı. Daha var. 24 Ekim'de İstanbul'a döneceğim.

Senin ve başkalarının doçentlik jürileri var.

Hasan Bey'e, Hasibe Hanım'a selam ve saygılar.

İyi günler ve başarılar dilerim.

M. Kaplan

³ Bu kelimenin okunmasında zorlandık.

15 Ocak 1983

Değerli kardeşim İsmail,

Göndermek lütfunda bulunduğın *Türk Ansiklopedisi* nüshalarını aldım. Pek çok teşekkür ederim. Yazarların, çıkaranların himmetleri var olsun. Mazıoğlu'nun makalesini okuyorum. Çok güzel. Kendisini tebrik ederim. Saygılarımı söyle. Buradan istediğın bir kitap olursa bana yaz.

Sevgilerimle

M. Kaplan

*

10 Nisan 1983

Değerli kardeşim İsmail,

Millî Eğitim için temel olacak bir kültür lügati hazırlanması bana çok önemli görünmüştü. İşlerin yavaşlamasına üzıldüm. Beni hayrete düşüren bir haber geldi: Lügate girecek kelimeler öğrencilere soruluyor ve onların bilmediğı kelimeler lügate alınmıyormuş. Bu haber doğru ise gülünç ve feci. Okulun vazifesi talebeye bilmediklerini öğretmektir. Bizde talebeler metinde geçen kelimelerden sorumlu tutulmadıkları için Cumhuriyet devrine ait yazarların eserleri bile okunmuyor. Gaye Türk gençlerinin beynini yıkamak ise işe yarar bir metot. Benim kanaatime göre Türkiye'de dil meselesi halledilmeden hiçbir mesele halledilemez. Zira ilim ve kültür ortak ve zengin bir dile dayanır. Türkçe ihmal edildiğine göre, tek ümit yabancı dil öğretimine kalıyor. Fakat her yabancı dil yabancı bir kültür demektir. Şimdiden pek çok kitap okunmaz hâle geldi. Tanrı akıbetimizi hayreylesin.

Recaizade Ekrem'in *Çok Bilen Çok Yanılır* adlı eserinin kendi el yazısı ile olan metninin basılması da bence iyi olur. Okuyana güven verir.

Beni çalışmalarından haberdar ettiğın için sana teşekkür eder, sıhhat ve başarılar dilerim.⁴

*

28 Haziran 1983

Değerli kardeşim İsmail,

Mektubunuzu ve ansiklopedi cüzünü aldım. Çok teşekkür eder, bayramınızı kutlar, sıhhat ve neşe dilerim.

M. Kaplan

⁴ Bu mektubu Prof. Dr. İsmail Parlatur "Mehmet Kaplan ve Kültür" adlı yazısında kullanmıştır. *Mehmet Kaplan İçin*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1988, s. 185-187.

2 Ekim 1983

Değerli kardeşim İsmail Parlatır,

Recaizade Mahmut Ekrem üzerindeki çalışmanız ile *Çok Bilen Çok Yanılır*'ı ve mektubunuzu aldım.⁵ Hapsine çok teşekkür ederim. Sizin ilmî ve ciddi çalışmalarınız ile Türk edebiyatı tarihine değerli katkılarda bulunduğunuza ve bulunacağımıza inanıyorum.

Türkoloji Kongresi'nde sizi de görmeyi çok arzu ederdik. Bizim sahada çalışanlar arasındaki dostluk ve bilgi alış verişi, zevkli ve verimli oluyor.

Hazırlamakta olduğunuz Türk Kültür lügatı umarım bir hayli ilerlemiştir.

Size sıhhat ve başarılar diler, sevgiler yollarım.

M. Kaplan

*

12 Ocak 1984

Değerli kardeşim İsmail Parlatır,

Göndermiş olduğun *Türk Ansiklopedisi*'nin sonuç fasikülünü aldım. Çok teşekkür ederim. Dil Kurumuna üye seçilmene çok sevindim. Yeni yılını ve üyeliğini tebrik ederim. Hazırlamakta olduğunuz sözlük çalışmaları nasıl gidiyor? Bence dildeki anaşkiye o sözlük son verecektir. Bir an önce bitmesini dilerim.

Sevgiler ve selamlar.

M. Kaplan

*

16 Mayıs 1984

Değerli kardeşim İsmail Parlatır,

Göndermek lütfunda bulunduğun *Türk Ansiklopedisi* fasiküllerini aldım. Pek çok teşekkür ederim. İnşallah yakında sona erecek. Fakat siz tekrar başlayacaksınız. Allah güç ve sabır versin.

Yeni ansiklopediye, felsefe, edebiyat ve sanat sahasında Batıda gelişen yeni terimleri de alsanız ne kadar faydalı olur. Bu terimleri tarif eden pek çok kitap vardır. Bu nevi kavramlara bizim büyük ihtiyacımız var. Gerçi Türkçede bunları karşılayacak terimler yoktur. Fakat icat edilebilir. Bir kısım terimler icat edilmiştir de. Ben silme, tüm, aşırı Öztürkçeciliğe karşıyım, ama ilmî terimleri, hangi dilde olursa olsun, zaruri görüyorum. Bütün ilimler, açık ve seçik terimlere dayanır.

Bu ayın 18'inde Ankara'da olacağım. Vakit bulabilirsen seni ve Oluş Arık'ı görmeğe geleceğim.

⁵ *Çok Bilen Çok Yanılır*, haz. İsmail Parlatır, DTCF Yayınları, Ankara, 1983.

Tekrar teşekkürler eder, başarılar dilerim. Sevgilerimle.
Zeynep'in⁶ de çok selamları var.

Mehmet Kaplan

*

22 Haziran 1984

Değerli kardeşim İsmail Parlatur,
Göndermek lütfunda bulunduğun “Türk Sosyal Hayatında Kölelik”⁷ adlı makalenin ile *Türk Ansiklopedisi*'nin 271. Fasikülünü aldım. Çok teşekkür ederim.
Makaleni zevkle okudum. Büyük emek harcamışsın. Tebrik ederim.
Ben emekliliğin tadını çıkarıyor ve keyfimce okuyorum.
Yakında bayrama kavuşacağız. Şimdiden tebrik eder, sıhhat ve saadetler dilerim.

M. Kaplan

*

28 Mart 1985

Değerli kardeşim İsmail,
Türk Dili'nin bu sayısının başına sayın Cumhurbaşkanımızın Dil Kurumu'ndaki konuşmasının tam metnini koyarsanız çok iyi olur. Bu metin TRT'de vardır.
Yataklı vagon dönüş biletini gönderiyorum. Lütfen bu işle uğraşan arkadaşına ver. Sevgilerimle.

M. Kaplan

*

1 Haziran 1985

Değerli kardeşim İsmail Parlatur,
Ortak olarak hazırlamayı düşündüğümüz antolojisi projesini, aylar boyu kafamda çevirdim durdum. Arada sırada da, giriş ile ilgili bazı sayfalar karaladım. Proje yapmak kolay, gerçekleştirmek güç. Tatil geldi, masaya oturdum. Fakat birden cesaretim kırıldı. Sonunu getiremeyeceğim. Ben münferit şiirleri incelemeğe alışmışım. Şairleri seri hâlinde ele alınca, yeni şeyler bulabileceğim ümidine kapıldım. Hayal ve arzu var ama güç kalmamış. Beni mazur görmeni rica ediyorum. Bu iş genç işi. Sen tek başına bu

⁶ Zeynep Kerman

⁷ Bu konuyu İsmail Parlatur bir kitap olarak neşretmiştir. *Türk Romanında Kölelik*, TTK, Ankara, 1987.

işin hakkında gelirsin. Daha fazla vakit kaybetme diye, şimdiden bildireyim dedim.
Gayret dileği ve sevgilerimle.

Prof. Dr. M. Kaplan

*

4 Haziran 1985

Değerli kardeşim İsmail Parlatır,

Kültür Bakanlığında telefon ettiler. 10 Haziran'da bir toplantı varmış. Ertesi akşam da Bakan, üyelere bir iftar yemeği verecekti. Beni yorduğu, müspet bir netice çıkmadığı ve bir hayli külfete mal olduğu için gitmeyecektim. Ricalarını kıramadım.

10 Haziran'da, sabah uçakla Ankara'ya geleceğim. Senden Dil Kurumu misafirhanesinde 10 ve 11 Haziran için bir oda ayarlamamı rica ediyorum. Bu münasebetle konuşma imkânını da buluruz.

Sevgilerimle.

M. Kaplan

*

[tarihsiz]

Sevgili İsmail Parlatır,

Bayramını kutlarım. Sıhhat ve saadetle nice yıllara.

Kağıtları karıştırırken eski bir denememi buldum. Gerekirse dergiye koy.

Sevgilerle

M. Kaplan